

L'auge de la literatura nipona ▶ El fenomen

Pàgines 62 i 63 ▶▶▶

L'efecte Murakami' fructifica a Espanya

▶ L'èxit de l'autor de 'Tòquio blues' impulsa el descobriment de les lletres japoneses

▶ Les editorials es llancen al descobriment de clàssics i moderns

ELENA HEVIA
BARCELONA

Hi ha un abans i un després en la recepció de la literatura japonesa a Espanya. Aquest punt d'inflexió es diu Haruki Murakami, o més ben dit es diu *Tòquio blues*, de Haruki Murakami, el quilòmetre zero de la seva fama, la novel·la que el va convertir en un fenomen literari global. «A partir d'aquella novel·la, llegir qualsevol obra de la literatura japonesa ha deixat de ser esnob», afirma Lourdes Porta, traductora habitual de Murakami de l'original japonès i la persona que el va redescobrir per a l'editorial Tusquets. Anys abans Anagrama havia fet un tímid intent de presentar l'escriptor amb la novel·la *La caza del carnero salvaje*. «Herralde havia publicat un altre Murakami, Ryu, i el seu excel·lent *Azul casi transparente* que va passar desapercbut», recorda Porta en relació amb un mercat que, als anys 80, encara no estava preparat.

Moltes altres circumstàncies afavoreixen l'actual eclosió: la impregnació sentimental de la cultura japonesa de les persones que avui tenen cap a 40 anys a través dels dibuixos animats televisius i dels més joves, la fascinació que desperten el manga o les pel·lícules de Hayao Miyazaki i de Takeshi Kitano, sense oblidar –i no és una dada banal–

la vulgarització del sushi. Els temes japonesos són cool.

Ryukichi Terao, professor de la Universitat de Ferris, a Michigan (EUA), que utilitza un expressiu castellà après a Veneçuela i Colòmbia, creu que tot i les bones intencions, el que es coneix a Espanya amb prou feines és la punta de l'iceberg: «Gran part de la literatura japonesa ha arribat a Occident a través de traduccions de l'anglès que, algunes vegades, també feien substancials reduccions dels originals». No obstant, aquesta tendència està en declivi i ja són pocs els segells que la mantenen.

MESTRES I DEIXEBLES // La normalització nipona a les llibreries provoca que els escriptors actuals arribin al mateix temps que els clàssics contemporanis. És el cas de mestres com el premi Nobel Yasunari Kawabata (de qui Viena recupera ara en català *País de neu*), Yukio Mishima o Junichiro Tanizaki (Siruela està exhumant els seus llibres a l'espera de la seva novel·la magna *Las hermanas Makioka* i acaba de publicar el llibre de relats *El cuento de un hombre ciego*). Amb ells hi ha Ogai Mori (*El ganso salvaje*, Acantilado), un dels primers artífexs de la moder-

Passa a la pàgina següent

▶▶ Haruki Murakami, en la seva última visita a Barcelona, al març de l'any passat.

▶▶ Dos premis Nobel: a l'esquerra, Yasunari Kawabata, i a la dreta, Kenzaburo Oe.

Una obra per a fetitxistes

Murakami aparca la ficció per bolcar la seva experiència i la seva passió per les carreres de llarga distància a 'De què parlo quan parlo de córrer'

■ **NARRATIVA**

CARLOS MARTÍNEZ SHAW

Que quedi clar: tot i agafar el títol d'una col·lecció de relats de Raymond Carver (*¿De qué hablamos cuando hablamos de amor?*), *De què parlo quan parlo de córrer* no és ni una novel·la ni una recopilació de contes. Són les experiències i reflexions d'un corredor de fons que ha participat en unes quantes maratons (in-

cloent-hi una d'oficiosa entre Atenes i la ciutat de Marató), una supermarató (100 quilòmetres) i diversos triatlons (natació, ciclisme, cursa), que als 60 anys se segueix entrenant gairebé diàriament, que ha fet de l'acte de córrer una part bàsica i indeclinable de la seva vida... i que a més és un escriptor famós anomenat Haruki Murakami (Kyoto, 1949).

Així, el llibre parla sobretot de les sensacions del novel·lista quan corre, dels paisatges que contempla,

de les angoixes que pateix quan li agafen rampes o quan li fan mal els genolls i altres coses per l'estil. És, doncs, essencialment, un llibre per a amants de les carreres de llarga distància i per a fetitxistes del gran autor japonès, àvids de conèixer tots els detalls que serveixin per perfilar les seves característiques personals. Als altres, la insistència en competicions i paisatges (encara que alguns siguin idíl·lics) els pot resultar francament avorrida.

El volum adquireix un interès més general quan l'autor japonès (mentre corre o mentre descansa) desgrana algunes idees sobre diverses matèries. Especialment, sobre les condicions que ha de reunir en general un bon escriptor (talent, concentració i resistència) o sobre el que podríem anomenar l'«agonia d'escriure» (o l'«agonia de crear»).

Altres notícies poden satisfer altres curiositats: la seva experiència com a responsable d'un local de begudes i actuacions musicals, la seva passió per la música de gairebé tots els tipus, la seva fidelitat als seus au-

tors favorits (sobretot nord-americans, com ara Raymond Carver o Scott Fitzgerald), les seves idees sobre la relació que hi ha entre el cos i la ment («les idees que tenim desapareixen amb el cos?»), el seu sentit materialista de la vida de l'home («no sóc sinó un fenomen natural reemplaçable»), la depressió

després de la carrera (que està definida com a *runner's blues*) o la bellesa de la tardor a Nova York en una balada de Vernon Duke: «*Dreamers with empty hands/ May sigh for exotic lands/ It's autumn in New York/ It's good to live it again*».

I això és tot, explicat, és clar,

L'auge de la literatura nipona ▶ Clàssic recuperat

Pàgines 62 i 63 <<<

Ve de la pàgina anterior

nització de la literatura japonesa, en contrast amb la recent Hiromi Kawakami, que ha esgotat edicions amb *El cel és blau, la terra blanca* (Quaderns Crema / Acantilado) i que és un excel·lent exemple de la puixant literatura practicada per dones. «I això té un gran mèrit tractant-se d'un país en el qual tradicionalment la dona ha estat poc valorada», precisa Porta, que ha traduït també una altra autora, Kiochi Katayama (*Un grito de amor desde el centro del mundo*, Alfaguara) i prepara la versió d'una nova novel·la d'aquesta autora.

En el capítol de les contradiccions, s'ha de recordar que els clàssics indiscutibles –les obres equiparables al *Quixot*– van ser escrits per dones. Són *El libro de la almohada* de Shei Shonagon (hi ha una edició antològica de Jorge Luis Borges i María Kodama a Alianza i una de completa al segell argentí Adriana Hidalgo) i *La historia de Genji*,

'Idéntico al ser humano', de Kobo Abe, és una de les novetats recents

de Murasaki Shikibu en la fantàstica edició d'Atalanta, una exquisida editorial molt preocupada pel tema.

Entre les novetats més recents es pot destacar l'inèdit en castellà *Idéntico al ser humano*, de Kobo Abe (Candaya, en traducció de Ryuichi Terao). Abe és considerat el Kafka japonès i Siruela ja havia publicat d'ell les seves dues obres mestres, *La mujer de la arena* i *El rostro ajeno*. Tampoc no s'ha d'oblidar la recent traducció de la novel·la *Renacimiento*, de Kenzaburo Oe, un altre Nobel i possiblement l'autor viu de més prestigi.

Per Ryukichi Terao encara queden molts autors per descobrir i apunta noms com ara Naoya Shiga o Toson Shimazaki. Per Lourdes Porta, que mira més lluny, el millor encara ha d'arribar: «El Japó està patint una crisi profunda i això sol ser un excel·lent estimulador per a la literatura». ≡

amb la mestria d'un autor excel·lent, que se sent orgullós de la seva literatura i de la seva afició a córrer fins al punt que desitjaria un epitafi que reflectís les seves dues passions creatives: «Haruki Murakami (escriptor i corredor 1949-20**». Esperem que, després d'aquest merescut descans consegüent a la marató (literària) de les seves últimes esplèndides novel·les, torni a la ficció, mentre segueix recorrent els quilòmetres diaris que necessita per sostenir la seva imaginació excepcional. ≡

▶ **DE QUÈ PARLO QUAN PARLO DE CÓRRER / DE QUÈ HABLO CUANDO HABLO DE CORRER**

Haruki Murakami. Trad.: Albert Nolla / Francisco Barberán. Empúries / Tusquets. 230 / 150 pàgines. 17 €

▶▶ **En pantalla** ▶ Versió cinematogràfica de 'Kanikosen' que Sabu va presentar a la Berlinale del 2009.

El màrtir torturat

Takiji Kobayashi, escriptor del proletariat, va publicar 'Kanikosen' el 1929. Inèdit fins ara en castellà, el llibre ha estat supervendes al Japó

|| ANNA ABELLA
BARCELONA

La pallissa va ser tremenda. Cinc hores de tortures van deixar «terribles ferides» al cadàver –la marca d'un ferro roent al front, d'una corda al coll, de manilles, l'esquena cremada, la carn inflada per hemorràgies internes...-. Takiji Kobayashi tenia només 29 anys quan, delatat per un talp, la policia imperial japonesa el va detenir el 21 de febrer de 1933 per les seves activitats comunistes clandestines. En l'interrogatori en què va morir no va denunciar ningú. Segons el fals certificat de defunció, va morir per una «malaltia cardíaca». Aquest és el relat del final d'aquest autor japonès convertit en màrtir que pocs mesos després de la seva mort l'editor nord-americà incloïa en una nota a la primera edició anglesa de *Kanikosen*. *El pesquero*, l'obra que va consagrar Kobayashi com l'escriptor proletari i que es publica per primera vegada a Espanya en la nova editorial Ático de los libros.

Viatge a l'infern

Kanikosen és un cant a la rebel·lió dels treballadors davant del patró/empresari i l'Estat explotador. Amb una prosa descarnada que sacseja sense estalviar detalls sobre la crua realitat, Kobayashi relata les penalitats i l'opressió que pateixen uns 200 pescadors i obrers a bord d'un vell pesquer de crancs japonès al gelat mar de Kamtxatka, a l'est de Rússia. «*Vamos hacia el infierno*», són les primeres paraules del

▶▶ Takiji Kobayashi.

llibre, que després d'haver-se convertit en un clàssic al seu país va ser portat al cine el 1953 per So Yamamura. No obstant, sigui per efecte de la crisi econòmica o pel

descontentament dels treballadors més joves, que s'han emmirallat en els protagonistes de la novel·la, no va ser fins al 2008, quan es va reeditar al Japó, que la seva popularitat es va multiplicar: 1.600.000 exemplars venuts, una nova adaptació cinematogràfica de Sabu presentada l'any passat al Festival de Berlín, fans a Facebook, traduccions al francès, italià, noruec, alemany o coreà,

i una versió manga del 2006 que ja ha venut 200.000 títols.

Segons explica el traductor de l'edició castellana, Jordi Juste, que va viure aquest boom com a corresponent de premsa al Japó, «tot va començar quan un tertulià va comparar a la televisió el que passava a *Kanikosen* amb la situació dels *working poor*, que, com els mileuristes, treballen moltes hores per pocs diners, i amb el que passava a les empreses del país».

Fuetades i misèria

El terme *Kanikosen* es va utilitzar a partir de llavors per al·ludir a les condicions de treball dures i precàries, tot i que segons el que relata Kobayashi, s'han de salvar les distàncies: dormen amuntegats en un infecte lloc que anomenen «*letrina*», amb un munt de polls, puces i xinxes; el «*patrón*», en nom «*del desarrollo de la riqueza nacional*», fuetaja els que rendeixen menys, els pega i els marca amb ferro i obliga a treballar tothom fins a l'extenuació, els malalts inclosos. Pèssimament alimentats, «*los trabajadores iban a morir al mar de Ojotsk, pero eso les importaba muy poco a los directivos que estaban en su edificios de Marumouchi*», escriu.

«*Kanikosen* és la novel·la emblemàtica d'una literatura proletària que no es coneixia a Espanya i mostra a més com era l'imperialisme japonès de principis del segle XX», explica Juste. No s'ha d'oblidar quin era l'objectiu últim de Kobayashi, que els treballadors oprimits passessin de la submissió a la ràbia: «*¡Viva la huelga!*». ≡

idees

JAUME
Subirana

¿Estàtues o cançons?

Tornen les commemoracions. Enguany, ens proposem recordar d'alguna manera el centenari del naixement de **Rosa Leveroni** i **Màrius Torres**, els 25 anys de la mort de **Salvador Espriu**, els 10 de la d'**Enric Valor** (també podria ser la de **Tísner**) i la doble data dels 150 anys del naixement i els 100 (l'any vinent) de la mort de **Joan Maragall**. Aquest darrer ja té en marxa un Any Joan Maragall 2010-2011 (www.joanmaragall.cat) a càrrec de la Generalitat de Catalunya, **Espriu** va comptar amb una modesta campanya 2.0 als blocs, **Màrius Torres** sembla que s'haurà de conformar amb un to més local i pel que fa a **Leveroni, Valor** o **Tísner**, si no els hagués posat a la llista vostès potser ni sabrien que hi són.

Sembla que la literatura catalana va instal·lant-se en el commemoratisme. Francament, no sé si això és bo o dolent, però sí que em sembla que val la pena pensar una estona en el que represen-

Aquest any sembla que la literatura catalana s'instal·la en el commemoratisme

ta, en els perquè i les conseqüències del fet. Sabem que les llistes de noms a commemorar són relatives (no arbitràries, sí discutibles), que reforcen la falsa equivalència «literatura igual a escriptors», que només funcionen bé si són curtes i, doncs, descarten, i que no funcionen si per quota o incapacitat de posar-nos d'acord les allarguem *ad infinitum*, que sol voler dir *ad nauseam*...

Però malgrat tot aquest és un dels pocs camins que es manté desbrossat per a la presència pública de les lletres enllà del cercle dels lletraferits en un país que encara concedeix una alta visibilitat a la literatura (diguí el que digui algun jeremiaire de guàrdia), però que avança, com la resta del primer món, cap a l'imperi de la imatge i l'espectacle.

Els aniversaris són recordatoris –i reivindicacions– comuns. Però, quin sentit té evocar vides de poetes traspassats si no fem ús (a l'escola, en antologies, en converses, als mitjans) de la seva obra? Aquesta és la feina de veritat, i és a l'abast de qualsevol ciutadà, de cada lector. Un cop morts, els escriptors poden tornar-se segells i estàtues o bé infiltrar-se als discursos públics i privats per desenrigidir-los, per enriquir-los. Som vostè i jo, que decidim si s'han de convertir en estàtues o en cançons **Espriu, Maragall, Torres** o el nom que vulguem afegir a la llista. ≡